

ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ РЕЛОКАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Програма релокації підприємств (далі – Програма) реалізується урядом з середини березня 2022 р. з метою збереження стійкості економіки України за рахунок переміщення підприємств з територій, що наближені або знаходяться у зоні бойових дій, до безпечних регіонів західної України.

У рамках Програми, станом на початок березня 2023 р., 800 підприємств переїхали у безпечні регіони, з них 623 відновили свою роботу на новому місці. Ще 232 компанії здійснювали пошук належної локації або способу транспортування. Серед релокованих підприємств, які вже відновили свою діяльність на новому місці, підприємства переробної промисловості становлять 30,2 %. Найбільше підприємств релокувалися до таких областей: 24 % до Львівської; 14,5 % до Закарпатської; 9,8 % до Чернівецької; 8,3 % до Івано-Франківської; 7,3 % до Хмельницької; 6,3 % до Тернопільської [1].

Основні роботи на рівні регіонів ведуться у напрямках: створення можливостей для надання відповідних складських, виробничих приміщень для роботи підприємств; налагодження механізму забезпечення житлом та офісними приміщеннями працівників; створення безпечних умов праці.

Лідерство західних областей у налагодженні релокації бізнесу пояснюється безпекою цього регіону, а також його експортоорієнтованістю (близькістю до західного кордону), зручною логістикою.

У Львівській області найбільше релокованих підприємств працюють у галузі легкої, харчової промисловості, машинобудування, металообробки. Серед найбільш значущих для економіки регіону такі підприємства, як: «Пожмашина» (виробництво пожежної техніки, Чернігівська область), «Вертикаль» (приладобудування, Харківська область), «UKROP» (патронний завод, Київська область), «Вітропарки України» (відновлювана енергетика, Донецька область), «Рубіжанська панчішна мануфактура» (легка промисловість, Луганська область), «Matroluxe» (виробництво матраців, м. Дніпро), «Citius S» (виробництво спецтранспорту, Запорізька область).

На Львівщині для сприяння релокації розроблено інструменти фінансової допомоги підтримки і супроводу релокованого бізнесу – надання безповоротної фінансової допомоги підприємствам, що здійснили переміщення та реєстрацію на території Львівської області, а також ваучерної підтримки бізнесу на маркетингові цілі та сертифікацію продукції [2].

***Довідково.** Так, безповоротна фінансова допомога підприємствам, що релокувались і зареєструвались на Львівщині, становить 100 тис. грн. Також підприємство отримує додаткових 100 тис. грн, якщо створить не менше 20 робочих місць під час воєнного стану на момент подачі заявки. Ваучерна підтримка бізнесу передбачає надання підприємцям маркетингових ваучерів та ваучерів на сертифікацію продукції, а також ваучерів на участь у закордонних виставково-ярмаркових заходах. Ваучери на сертифікацію продукції надаються з метою: здійснення сертифікації, що може включати отримання національних сертифікатів та проведення сертифікації в міжнародних організаціях; маркетингові ваучери – для створення / оновлення вебсайтів, їх просування; розроблення бренду продукції, логотипу, дизайну упаковки; поширення продукції в онлайн-магазинах;*

участь у маркетингових заходах (промоційних кампаніях, ярмарках, бізнес-показах або інших подібних заходах); проведення промоційної та маркетингової компанії; ваучери на участь у закордонних виставково-ярмаркових заходах – для участі та оренді виставкових площ для представлення товарів і послуг в офлайн іноземних виставково-ярмаркових заходах.

У 2023 р. відкрито Центр для релокованого бізнесу – тимчасову споруду загальною площею 450 м², яку встановлено у межах реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги Програми розвитку ООН «Облаштування Центру для релокованих бізнесів у м. Львові».

На Закарпатті під час розгляду заявки підприємств на переміщення застосовується підхід, за якого перенесені виробництва не мають шкодити екології області. Перспективним у регіоні вбачається створення екоіндустріальних парків, на базі яких, зокрема, функціонуватимуть релоковані підприємства. Це має стати важливим кроком для розвитку економіки регіону, появи нових можливостей залучення закордонних інвестицій для створення потужного бізнес-середовища.

Також на Закарпатті запроваджено пілотний проєкт «Банк землі для будівництва», у рамках якого акумульовано земельні ділянки державної та комунальної форми власності в регіоні, які надалі можуть бути використані для релокації. Джерелами фінансування у межах проєкту є Державний бюджет, донорські /грантові кошти та інвестиції.

Серед виробників, які релокували потужності на Закарпаття, – «Ajax Systems» (виробництво обладнання зв'язку, м. Київ), «ТЕМП-Україна» (переробка вторинної сировини, м. Харків), «Централіс» (виробництво труб, Дніпропетровська область), «НВО «Алекс Планта» (виробництво полімерної тари, Харківська область), «Укренергопром» (виробництво радіаторів і котлів центрального опалення, м. Київ), «Зібрано» (виробництво енергоефективних будинків, Київська область), «RD Furniture» (виробництво меблів, м. Київ), «LEGIO» (виробництво спецодягу, Харківська область), «Варіант-М» (металообробка, Харківська область).

У Чернівецькій області реалізується програма компенсації релокованим підприємствам частки вартості орендної плати за орендовані виробничі приміщення та вартості виробничого обладнання, придбаного на умовах кредитного договору з банками [3].

Переважно релокували потужності підприємства деревообробної, харчової промисловості, з виробництва пластмасових виробів, електронних та електричних проводів і кабелів, велосипедів: «Славергопром» (виробництво високовольтного енергообладнання, Донецька область), «Вертикаль» (приладобудування, Харківська область), «Vector» (виробництво фрезерних верстатів, м. Харків), «Велотрейд» (виробництво велосипедів, м. Харків), «The Good Plastic Company» (виробництво пластикових панелей, Київська область), «ГРИН ПЛАСТИК» (переробка та утилізація пластикових відходів, виробництво тактичних засобів для розмінування, розроблення піролізних котлів, м. Харків), «Neverdark» (виробництво біокамінів, м. Київ), «Еліксель Ентерпрайз» (виробництво електроустановочної продукції, м. Харків), «SimpleDim» (створення модульних будинків, м. Київ), «ARMOLINE» (виробництво спецодягу, м. Миколаїв).

Наявною є конкуренція за залучення релокованих підприємств між цими областями. Попри те, що релоковані підприємства сплачують податки за місцями їхньої реєстрації, робота над покращенням умов для розміщення підприємств з інших територій сприяє працевлаштуванню місцевих мешканців, а також внутрішньо переміщених осіб, налагодженню зв'язків і обміну досвідом із місцевими підприємцями. Крім того, така діяльність є важливою іміджевою складовою державної політики на регіональному рівні – її результатом має стати покращення інвестиційного і бізнес-клімату, зміцнення коопераційних зв'язків, створення комфортного середовища для життя і праці мешканців тощо.

Важливою складовою реалізації Програми релокації підприємств є налагодження комунікації сторін, зацікавлених у цьому процесі, а також його консультативне забезпечення, для чого широко використовуються сучасні інформаційні ресурси. Зокрема, для підтримки релокації на Закарпатті створено чат-бот для комунікації з підприємцями, які мають бажання перенести виробництва у регіон. Налагоджено роботу telegram-каналів (у Львівській області його створено для місцевих компаній з метою збору даних щодо виробничих площ та складів на території Львівщини для підприємців, які вимушені перемістити свій бізнес на безпечнішу територію; у Хмельницькій області роботу telegram-каналу «Релокація Хмельницька область» координує Хмельницька ОВА). Центр підтримки підприємців Дія.Бізнес у м. Ужгороді надає консультації з питань переведення бізнесу до безпечних регіонів, допомагає в пошуку місць для підприємств, активно комунікує з громадами, допомагає в підборі персоналу та запуску бізнесу.

Також на регіональному рівні у складі ОВА створюються окремі підрозділи, відповідальні за реалізацію Програми релокації підприємств (зокрема, на Рівненщині – Центр економічного розвитку та релокації бізнесу); залучаються до роботи місцеві Агенції регіонального розвитку (на Закарпатті Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва «Закарпаття» допомагає компаніям налагодити партнерство з громадами, перевести бізнес на Закарпаття і сусідні транскордонні регіони, підтримує процес пошуку спеціалістів та запуску підприємств у регіоні); впроваджуються інші ініціативи (як-от «My Relocate» на Івано-Франківщині, яку поширено, у тому числі між ІТ-кластерами України).

Також для підтримки релокації здійснюються наступні заходи.

- Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про оренду державного та комунального майна» від 01.04.2022 р. № 2181-IX встановлено особливий порядок та умови оренди державного майна на час воєнного стану і наділено відповідними повноваженнями уряд, у тому числі щодо запровадження пільг для орендарів.

- Державною службою зайнятості надається допомога підприємствам з кадрових питань, здійснюється підбір працівників; Державною службою України з питань праці забезпечується необхідний консультативний супровід підприємств. Йдеться про оплату праці, звільнення, переведення, оголошення простою, облік робочого часу працівників, організацію ведення робіт, створення безпечних та здорових умов праці, надання адміністративних послуг тощо. Консультування релокованих підприємств є корисною послугою з огляду на зміни, які вносяться до трудового законодавства для його адаптації до умов воєнного стану, і з цією метою Держпраці створено telegram-бот для оперативного надання підприємцям відповідей на поширені запитання з трудового законодавства, а також запущено спеціальний інформаційний портал про трудові відносини в умовах воєнного стану.

- Реалізуються грантові програми підтримки бізнесу у воєнний час. Зокрема, програма «EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП» фінансується ЄС та урядом Німеччини і реалізується німецькою федеральною компанією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. У рамках цього проєкту мікрогранти в еквіваленті по 125 тис. грн (4000 євро) кожен доступні через портал Дія. Пріоритет надається компаніям, які займаються виробництвом життєво необхідних товарів та послуг для громадян України та ЗСУ.

Таким чином, реалізація Програми релокації підприємств здатна створити передумови для максимально швидкого перезапуску їхньої діяльності й полегшення повоєнного відновлення економіки України. Подальші дії слід сфокусувати у напрямі вирішення питань пошуку замовлень для підприємств (зокрема, організації державного замовлення на соціально важливу продукцію і товари для забезпечення потреб ЗСУ), покращення логістики доставки готової продукції (у тому числі й відправлення її на експорт), інформаційного супроводу роботи підприємств (забезпечення їх інформацією щодо наявної кон'юнктури, потреб ринку тощо), стимулювання виробництва продукції з

більшим вмістом доданої вартості, що дозволить задіяти більше працівників, у тому числі й ВПО.

Список використаних джерел:

1. Завдяки урядовій програмі релокації збережено понад 35 тисяч робочих місць.
URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a54c8281-02fa-4ced-8b14-3a7ca772a826&title=Zavdiaki>

2. Програма Підтримки бізнесу у Львівській області на період воєнного стану на 2023 рік. URL: <https://loda.gov.ua/documents/56704>

3. Релоковані на Буковину підприємства можуть отримати компенсацію за оренду приміщень та придбання обладнання: що для цього потрібно. URL: <https://bukoda.gov.ua/news/relokovani-na-bukovynu-pidpryiemstva-mozhut-otrymaty-kompensatsiiu-za-orendu-prymishchen-ta-prydbannia-obladnannia-shcho-dlia-tso>